

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА**

ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
для студентів спеціальності 081 «Право»

Полтава 2016

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Терела Г. В. – к.і.н., доцент кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Кальян О.С. – к. ю. н., доцент, завідувач кафедри правознавства Полтавського інституту економіки і права Вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»;

Осташова В.О. – к. ю. н., доцент, доцент кафедри бізнес-адміністрування та права Полтавської державної аграрної академії

Обговорено і схвалено
на засіданні кафедри правознавства
протокол № 10 від 31 травня 2016 р.
Завідувач кафедри _____ проф. Лаврик Г. В.

УЗГОДЖЕНО

На засіданні науково-методичної групи з
напряму підготовки/спеціальності,
протокол № 3 від 31 травня 2016 року.
Голова науково-методичної групи
_____ проф. Лаврик Г. В.

СХВАЛЕНО

Голова науково-методичної ради
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
« ____ » _____ 2016 р.
_____ проф. Рогоза М. Є.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право».

Визнання України соціальною державою згідно статті 1 Конституції України та загострення соціальних проблем у зв'язку з переходом до ринкової економіки зумовили актуальність пошуку оптимальної системи державних засобів забезпечення соціальних прав людини і громадянина в Україні. Систему соціального забезпечення в Україні сьогодні можна вважати в основному сформованою. Проте забезпечення її належного функціонування, удосконалення засобів і механізмів правового регулювання відносин у сфері соціального забезпечення залишатиметься актуальним завданням для держави протягом тривалого часу. Тому вивчення майбутніми юристами навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» матиме вагомим значення для їх подальшої практичної діяльності на ниві правового забезпечення соціального захисту громадян. Саме кваліфіковані фахівці зможуть забезпечити як належну роботу системи органів соціального забезпечення, так і поширення правових знань серед громадян України та захист їх прав і законних інтересів.

Термін «право соціального забезпечення» вживається, як відомо, в трьох значеннях: по-перше, як галузь національного права України; по-друге, як наука; по-третє, як навчальна дисципліна в системі юридичної освіти.

Як галузь права право соціального забезпечення являє собою систему правових норм, що регулюють суспільні відносини з матеріального забезпечення, надання соціальних послуг за рахунок спеціально створених фінансових джерел особам, які зазнали соціального ризику.

Право соціального забезпечення як наука становить систему об'єктивних знань про поняття, розвиток, закономірності, принципи самостійної галузі права.

Право соціального забезпечення як навчальна дисципліна – це систематизовані відповідно до навчальної програми знання щодо предмета правового регулювання норм цієї галузі права та їх особливостей.

Предметом навчальної дисципліни є право соціального забезпечення у всіх своїх виявах: як галузь права, як система законодавства та як наука.

Міждисциплінарні зв'язки визначається інтегральним характером навчальної дисципліни, міждисциплінарним дискурсом; тісним зв'язком з комплексом базових та гуманітарних, а також юридичних дисциплін. Програма курсу враховує набуті студентами знання під час опанування положень навчальних курсів «Теорія держави і права», «Конституційне право», «Цивільне право», «Адміністративне право», «Кримінальне право», «Трудове право». Водночас вивчення права соціального забезпечення стане основою для опанування студентами такої навчальної дисципліни, як «Основи охорони праці».

Навчальну програму навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» розроблено на основі чинного законодавства України з урахуванням змін, обумовлених становленням ринкової економіки та формуванням правової Української держави. До програми включено всі основні теми курсу, які охоплюють як теоретичні проблеми науки права соціального забезпечення, так і положення чинного законодавства та практики його застосування.

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

Модуль 1. Загальнотеоретичні положення права соціального забезпечення. Правові засади загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Модуль 2. Особливості пенсійного забезпечення. Правове регулювання соціальних допомог, послуг та пільг.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» є отримання студентами теоретичних знань у сфері соціального забезпечення; набуття практичних навичок застосування правових норм, що регламентують ці відносини; формування правосвідомості та правової культури у майбутніх юристів.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення» є вивчення студентами основних категорій, принципів та інститутів права соціального забезпечення; напрямків правового регулювання відносин у сфері соціального захисту; ознайомлення із системою чинного законодавства про соціальне забезпечення та набуття навичок роботи з нормативними актами; з'ясування підстав та умов виникнення, зміни та припинення соціально-забезпечувальних правовідносин; вміння вирішувати практичні ситуації у сфері соціального забезпечення.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні положення доктрини та джерела права соціального забезпечення;
- предмет, методи, систему і принципи права соціального забезпечення;
- зміст основних інститутів права соціального забезпечення; правовий статус суб'єктів;
- сферу дії законодавства про соціальне забезпечення та тенденції його розвитку в умовах ринкової економіки;
- стан судової практики.

вміти:

- володіти понятійно-категоріальним апаратом права соціального забезпечення;
- правильно застосовувати норми права соціального забезпечення до конкретних правових відносин;

- тлумачити чинне законодавство;
- складати правові документи з питань соціального захисту;
- аналізувати тенденції юридичної практики;
- обґрунтовано вирішувати питання реалізації норм права соціального забезпечення на практиці.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1

Загальнотеоретичні положення права соціального забезпечення. Правові засади загальнообов'язкового державного соціального страхування

Розділ I. Загальнотеоретичні положення права соціального забезпечення

Тема 1. Право соціального забезпечення як галузь у системі права України

Право людини на соціальний захист як суб'єктивне право особи. Конституційні гарантії здійснення права на соціальний захист в Україні. Співвідношення понять соціальне забезпечення та соціальний захист.

Поняття права соціального забезпечення як самостійної галузі права. Предмет правового регулювання права соціального забезпечення. Загальна характеристика суспільних відносин, які складають предмет права соціального забезпечення.

Метод правового регулювання соціально-забезпечувальних відносин та його ознаки. Поєднання імперативного і диспозитивного способів правового регулювання, централізованого, муніципального і локального правового регулювання.

Функції права соціального забезпечення.

Місце права соціального забезпечення в національній системі права України. Взаємозв'язок і розмежування права соціального забезпечення з іншими галузями системи права України (конституційним, цивільним, адміністративним, трудовим).

Система права соціального забезпечення. Інститути права соціального забезпечення. Співвідношення системи права соціального забезпечення і системи законодавства.

Предмет і система науки права соціального забезпечення.

Тенденції розвитку права соціального забезпечення у сучасних умовах. Адаптація соціального законодавства України до принципів міжнародного та європейського права.

Система і основні завдання навчальної дисципліни «Право соціального забезпечення».

Тема 2. Джерела права соціального забезпечення

Поняття джерел права соціального забезпечення України, форми їх вираження. Класифікація джерел права соціального забезпечення.

Конституція України як основне джерело права соціального забезпечення. Закони та підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел права соціального забезпечення.

Акти соціального партнерства як джерела права соціального забезпечення.

Значення рішень Конституційного Суду України та керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України для однакового застосування усіма підприємствами, установами, організаціями та судовими органами чинного законодавства про соціальне забезпечення.

Дія нормативно-правових актів, які є джерелами соціального забезпечення, у часі, просторі та за категоріями громадян.

Акти міжнародно-правового регулювання соціального забезпечення.

Проблеми та перспективи розвитку законодавства України про соціальне забезпечення.

Тема 3. Принципи права соціального забезпечення

Поняття і значення принципів права соціального забезпечення. Класифікація принципів. Співвідношення загальних (галузевих) принципів з принципами окремих інститутів права соціального забезпечення. Співвідношення принципів і норм права.

Зміст і конкретизація загальних (галузевих) принципів права соціального забезпечення: справедливість та неупередженість; ефективність; всезагальність і всебічність соціального забезпечення; рівність прав та заборона дискримінації; диференціація умов та обсягів соціального забезпечення; наукова та економічна обґрунтованість соціальних стандартів; незменшуваність змісту та обсягу соціальних виплат та послуг при прийнятті нових законів; державна гарантованість права на соціальне забезпечення; адресний характер соціального забезпечення.

Зміст і конкретизація принципів окремих інститутів права соціального забезпечення. Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Принципи недержавного соціального забезпечення. Принципи державної соціальної допомоги.

Тема 4. Організаційно-правові форми соціального забезпечення

Поняття, види та особливості організаційно-правових форм соціального забезпечення.

Поняття та значення соціального страхування в системі соціального забезпечення. Загальна характеристика основних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування: страхування на випадок тимчасової непрацездатності, страхування по безробіттю, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, пенсійне страхування. Відмінність загальнообов'язкового соціального страхування від цивільно-правового договору страхування.

Структура системи пенсійного забезпечення в Україні. Солідарне, накопичувальне та недержавне пенсійне страхування.

Асигнування з бюджету як організаційно-правова форма соціального забезпечення.

Недержавні організаційно-правові форми соціального забезпечення.

Тема 5. Правовідносини у сфері соціального забезпечення та їх суб'єкти

Поняття та особливості правовідносин із соціального забезпечення. Ознаки правовідносин із соціального забезпечення. Види правовідносин із соціального забезпечення і підстави їх класифікації. Поняття, особливості та види матеріально-забезпечувальних правовідносин із соціального забезпечення. Поняття, особливості та види процедурних правовідносин із соціального забезпечення. Поняття, особливості та види процесуальних правовідносин із соціального забезпечення.

Структура правовідносин із соціального забезпечення. Матеріальний та юридичний зміст правовідносин із соціального забезпечення. Об'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин: пенсії; соціальні допомоги; соціальні пільги; соціальне обслуговування. Суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. Правовий статус учасників правовідносин: правосуб'єктність, права і обов'язки, гарантії, відповідальність. Фізичні особи як учасники соціально-забезпечувальних правовідносин. Особливості їх правового статусу. Уповноважені державою органи та організації як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. Недержавні установи як суб'єкти правовідносин у сфері соціального забезпечення.

Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин із соціального забезпечення. Особливості юридичних фактів як підстави правовідносин у сфері соціального забезпечення. Поняття і види страхового стажу. Загальний страховий стаж і його значення. Спеціальний страховий стаж, його види та значення. Порядок встановлення страхового стажу. Порядок обчислення і підтвердження страхового стажу. Коефіцієнт страхового стажу.

Тема 6. Соціальні ризики як підстава виникнення права на соціальне забезпечення

Поняття соціального ризику. Загальна характеристика видів соціального ризику. Загальнолюдські (загальносоціальні) ризики. Професійні ризики. Державно-політичні ризики. Техногенні ризики. Екологічні ризики.

Непрацездатність як соціальний ризик. Види непрацездатності. Юридичні факти, що зумовлюють постійну непрацездатність. Пенсійний вік.

Поняття, ознаки та причини інвалідності. Групи інвалідності. Порядок встановлення інвалідності.

Поняття та порядок розслідування нещасного випадку на виробництві. Поняття та порядок підтвердження та розслідування професійного захворювання. Загальне захворювання.

Поняття, порядок встановлення та підтвердження тимчасової втрати працездатності. Юридичні факти, що зумовлюють тимчасову непрацездатність громадянина. Листок непрацездатності.

Поняття безробіття (часткового безробіття). Порядок визнання громадянина безробітним.

Втрата годувальника як соціальний ризик. Непрацездатні члени сім'ї померлого годувальника.

Поняття, критерії та порядок підтвердження малозабезпеченості. Середньомісячний сукупний дохід сім'ї. Співвідношення з бідністю. Межа бідності.

Розділ II. Правові засади загальнообов'язкового державного соціального страхування

Тема 7. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття

Поняття та загальна характеристика соціального страхування на випадок безробіття. Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Право громадян на матеріальне забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття. Суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Особи, які підлягають страхуванню на випадок безробіття. Особи, які не підлягають страхуванню. Страховики і страхувальники.

Поняття безробітного та його правовий статус. Особи, які не можуть бути визнані безробітними. Види матеріального забезпечення на випадок безробіття. Допомога по безробіттю та умови її призначення. Допомога по частковому безробіттю.

Тема 8. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності

Поняття та загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Право громадян на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Суб'єкти та об'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Види матеріального забезпечення та соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Страхові випадки, умови надання допомоги по тимчасовій непрацездатності та тривалість її виплати. Порядок надання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Тема 9. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності

Поняття та загальна характеристика загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Принципи страхування від нещасного випадку і гарантії забезпечення прав застрахованих осіб. Суб'єкти та об'єкти страхування від нещасного випадку та професійного захворювання.

Страховий ризик і страховий випадок у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Поняття нещасного випадку та професійного захворювання. Порядок розслідування нещасних випадків на виробництві. Порядок встановлення ступеня втрати працездатності потерпілим на виробництві.

Відшкодування шкоди, заподіяної застрахованому ушкодженням його здоров'я. Види та порядок призначення виплат потерпілому.

Тема 10. Правове регулювання загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

Пенсійна система України: поняття та напрямки реформування. Загальна характеристика законодавства, що регулює пенсійні відносини в Україні. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Структура системи пенсійного забезпечення. Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Накопичувальна система пенсійного страхування. Система недержавного пенсійного забезпечення.

Право на пенсійне забезпечення як складова конституційного права на соціальний захист. Пенсійний вік в Україні. Право відстроченого виходу на пенсію. Право добровільної участі у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Персоніфікований облік у системі соціального страхування.

Поняття та ознаки пенсій як виду соціального забезпечення. Відмінності пенсії від інших виплат. Види пенсій та умови їх призначення. Мінімальна пенсія в Україні. Загальний порядок обчислення, призначення, перерахунку та виплати пенсій.

Оскарження неправомірних дій та розгляд спорів, що виникають з приводу пенсійного забезпечення.

Модуль 2

Особливості пенсійного забезпечення. Правове регулювання соціальних допомог, послуг та пільг

Розділ III. Особливості пенсійного забезпечення

Тема 11. Пенсії за віком в солідарній пенсійній системі

Поняття пенсії за віком та її відмінності від пенсій за вислугу років. Умови призначення пенсії за віком. Обчислення розміру пенсій за віком. Розмір пенсії за віком. Мінімальний розмір пенсії за віком. Підвищення розміру пенсії за віком у разі відстрочки часу її призначення.

Пільгові підстави на пенсію за віком. Списки № 1 та № 2 виробництв, робіт, професій, посад, затверджені Кабінетом Міністрів України, що дають право на пільгову пенсію за віком.

Тема 12. Пенсії по інвалідності в солідарній пенсійній системі

Поняття пенсії по інвалідності. Умови призначення пенсії по інвалідності. Пенсії по інвалідності внаслідок нещасного випадку, інших випадків трудового каліцтва чи професійного захворювання. Пенсії по інвалідності внаслідок загального захворювання. Групи інвалідності. Страховий стаж, необхідний для призначення пенсії по інвалідності.

Розмір пенсії по інвалідності. Період, на який призначається пенсія по інвалідності. Строк виплати пенсії по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності. Надбавки на догляд.

Тема 13. Пенсії у зв'язку з втратою годувальника в солідарній пенсійній системі

Поняття пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Особи, що мають право на призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Непрацездатні члени сім'ї померлого годувальника. Члени сім'ї, які вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника.

Порядок призначення і виплати пенсії в разі втрати годувальника. Розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника. Період, на який призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Зміна розміру пенсії. Призначення однієї пенсії у зв'язку з втратою годувальника на всіх членів сім'ї. Виділення частки пенсії.

Тема 14. Пенсійні виплати за рахунок коштів накопичувальної системи пенсійного страхування

Суб'єкти системи накопичувального пенсійного забезпечення.

Види пенсійних виплат з коштів накопичувальної системи пенсійного страхування. Поняття та види довічних пенсій: довічна пенсія з установленим періодом; довічна обумовлена пенсія; довічна пенсія подружжя.

Одноразова пенсійна виплата. Договір страхування довічної пенсії.

Тема 15. Недержавне пенсійне забезпечення

Законодавство про недержавне пенсійне забезпечення. Принципи недержавного пенсійного забезпечення.

Система недержавного пенсійного забезпечення. Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення та їх правовий статус. Поняття й види недержавних пенсійних фондів. Відкритий пенсійний фонд. Корпоративний пенсійний фонд. Професійний пенсійний фонд. Засновники, учасники та вкладники недержавних пенсійних фондів.

Ведення персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів. Особи, що здійснюють управління активами недержавних пенсійних фондів.

Пенсійні внески. Пенсійний контракт і пенсійна схема. Поняття й види пенсійних виплат, умови й строки їх здійснення. Довічна пенсія (довічний анuitет). Успадкування пенсійних активів.

Тема 16. Особливості пенсійного забезпечення окремих категорій осіб

Пенсії за вислугу років. Пенсійне забезпечення на пільгових умовах. Поняття та правові ознаки державних пенсій. Пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ.

Пенсійне забезпечення державних службовців. Пенсійне забезпечення народних депутатів. Пенсійне забезпечення посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Пенсійне забезпечення наукових (науково-педагогічних) працівників.

Пенсійне забезпечення службових осіб прокуратури та суддів.

Правове регулювання пенсій за особливі заслуги перед Україною.

Пенсійне забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Розділ IV. Правове регулювання соціальних допомог, послуг та пільг

Тема 17. Соціальні допомоги

Поняття, ознаки та види державних соціальних допомог. Загальна характеристика законодавства про державні соціальні допомоги. Принципи,

за якими виплачуються державні соціальні допомоги. Загальні правила призначення та виплати державних соціальних допомог. Органи, що призначають державні допомоги. Джерела виплат.

Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям: особи, які мають право на отримання допомоги; розмір допомоги та строк, на який вона призначається. Розрахунок середньомісячного сукупного доходу сім'ї для призначення допомоги. Відмова у наданні допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Державні соціальні допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам. Умови та порядок призначення допомоги. Державна соціальна допомога на догляд інвалідам війни, самотнім малозабезпеченим особам, малозабезпеченим інвалідам I групи та деяким іншим категоріям осіб. Щомісячна грошова допомога малозабезпеченій особі, яка проживає разом з інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу. Умови призначення допомоги.

Державні допомоги сім'ям з дітьми. Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами. Одноразова допомога при народженні дитини. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Допомога на дітей, які перебувають під опікою і піклуванням. Допомога на дітей самотнім матерям. Допомоги дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства. Порядок звернення за допомогою сім'ям з дітьми.

Субсидії на оплату житлово-комунальних послуг.

Відповідальність за недотримання законодавства про державні соціальні допомоги.

Тема 18. Соціальне обслуговування

Поняття, ознаки, форми і види соціальних послуг. Загальна характеристика законодавства про соціальне обслуговування. Принципи надання соціальних послуг. Організація діяльності з надання соціальних послуг. Соціальні служби та соціальні установи в Україні. Права і обов'язки надавачів та отримувачів соціальних послуг. Волонтерська діяльність в сфері соціальних послуг. Порядок надання й отримання соціальних послуг.

Соціальні послуги центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Соціальні заклади інтернатних закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Соціально-медичні інтернатні заклади для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та дітей, які потребують тривалого лікування. Дитячий будинок сімейного типу.

Соціальні послуги для бездомних громадян та безпритульних дітей.

Соціальне обслуговування осіб похилого віку та інвалідів.

Ритуальні послуги.

Тема 19. Пільги в системі соціального забезпечення

Соціальні пільги як правовий засіб додаткового соціального захисту. Ознаки та види соціальних пільг. Медико-реабілітаційні, транспортні, житлові, побутові, трудові пільги.

Пільги за професійним та соціальним статусом особи. Поняття соціального статусу особи. Соціальні пільги інвалідам, ветеранам праці та особам похилого віку, ветеранам війни, особам, які постраждали внаслідок нацистських переслідувань. Соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Соціальний захист біженців. Соціальний захист жертв політичних репресій.

Джерела фінансування соціальних пільг. Реформування системи соціальних пільг в Україні.

3. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Основи законодавства країни про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14 січня 1998 р. № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
4. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України від 21.11.1992 р. № 2811-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 5. – Ст. 21.
5. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Закон України від 16.11.2000 р. № 2109-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – № 1. – Ст. 2.
6. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2000 – № 35. – Ст. 290.
7. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам: Закон України від 18.05.2004 р. № 1727-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 33-34. – Ст. 404.
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.
9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-ХІV (в редакції Закону № 77-VІІІ від 28.12.2014 р.) // Офіційний вісник України. – 2015. – № 11. – Ст. 75.
10. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171.
11. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: Закон України від 8.07.2011 р. № 3668-VІ // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 12-13. – Ст. 82.
12. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 26.06.1997 року № 400 // Відомості Верховної Ради України . – 1997. – № 37. – Ст. 237.
13. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VІ // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2-3. – Ст. 11.
14. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні : Закон України від 16.12.1993 р. № 3721-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 4. – Ст. 18.

15. Про пенсії за особливі заслуги перед Україною: Закон України від 01.06.2000 р. № 1767-111 // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 35. – Ст. 289.
16. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 399.
17. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5 листопада 1991 р. № 1788-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 3. – Ст. 10.
18. Про статус і соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991 р. № 796-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 16. – Ст. 200.
19. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 47. – Ст. 372.
20. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст. 12.
21. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІ (у ред. Закону України від 21.11.2002 р. № 229-ІV) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668; 2003. – № 2. – Ст. 10.
22. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 р. № 966-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.
23. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
24. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р. № 2453-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-42, № 43, № 44-45. – Ст. 529.
25. Про державну службу: Закон України від 17.11.2011 р. № 4050-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 10. – Ст. 63.
26. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 63. – Ст. 2565.
27. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 3. – Ст. 25.
28. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР: Постанова Верховної Ради України від 12.09.1991 р. № 1545-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст. 621.
29. Положення про Державну службу зайнятості: затверджено Указом Президента України від 16.01.2013 р. № 19/2013 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 5. – Ст. 153.
30. Про заходи щодо впровадження персоніфікованого обліку відомостей у системі обов'язкового державного пенсійного страхування: Указ Президента України від 4 травня 1998 року № 401 // Урядовий кур'єр. – 1998. – № 89-90.

- 31.Перелік професійних захворювань: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2000 р. № 1662 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 45. – Ст. 1940.
- 32.Положення про медико-соціальну експертизу: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 р. № 1317 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 95. – Ст. 3265.
- 33.Порядок обчислення стажу державної служби: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 20.06.2012 р. № 559 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 47. – Ст. 1844.
- 34.Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1232 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 94. – Ст. 3426.
- 35.Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу: Постанова Кабінету Міністрів від 20.03.2013 р. № 198 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 6. – Ст. 859.
- 36.Про затвердження переліку видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.12.2010 р. № 1170 // Урядовий кур'єр. – 2010. – №247.
- 37.Про затвердження Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 4.06.1998р. №794 // Офіційний вісник України. – 1998. – №22. – Ст. 809.
- 38.Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати: Постанова Кабінету Міністрів України від 8.02.1995 р. № 100 // Урядовий кур'єр. – 1995. – № 27.
- 39.Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 р. № 637 // Зібрання постанов Уряду України. – 1993. – № 12. – Ст. 273.
- 40.Про заходи щодо поетапного впровадження у Пенсійному фонді автоматизованого персоніфікованого обліку відомостей у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 8.06.1998 р. № 832 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/832-98-%D0%BF/card6#Public>. – Назва з екрана.
- 41.Про порядок підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 р. № 637 // Збірник постанов України. – 1993. – № 12. – Ст. 273.
- 42.Програма сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 р.: Постанова Кабінету Міністрів

- України від 15.10.2012 р. № 1008 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 83. – Ст. 3363.
43. Інструкція про встановлення груп інвалідності: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.09.2011 р. № 561 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 91. – Ст. 331.
44. Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.11.2001 р. № 455 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 49. – Ст. 2216.
45. Положення про комісію (уповноваженого) підприємства, установи, організації із загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням: затв. Постановою правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 23.06.2008 р. № 25 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 53. – Ст. 1794.
46. Порядок встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків: затв. наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2012 р. № 420 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 71. – Ст. 2887.
47. Про затвердження Порядку надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності: наказ Міністерства соціальної політики України від 15.06.2015 р. № 613 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 58. – Ст. 1901.
48. Порядок отримання застрахованими особами і членами їх сімей санаторно-курортного лікування, що сплачується за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: затв. Постановою правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності 25.11.2009 р. № 12 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 30. – Ст. 1023.
49. Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України: Постанова правління Пенсійного фонду України від 19.12.2003 р. № 21-1 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 3. – Ст. 148.
50. Про затвердження Положення про реєстр застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування: Постанова правління Пенсійного фонду України від 18.06.2014 р. № 10-1 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 57. – Ст. 1568.
51. Про затвердження Порядку обліку платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та Положення про реєстр страхувальників: наказ Міністерства фінансів України від

- 24.11.2014 р. № 1162 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 99. – Ст. 2937.
52. Про затвердження Положення про порядок і умови виплати надбавки за вислугу років та порядок обчислення стажу державної служби (роботи) державним службовцям і службовцям Адміністрації та регіональних управлінь Державної прикордонної служби України: Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 20 травня 2005 року №381 // Офіційний вісник України. – 2005. – №23. – Ст. 1319.
53. Про затвердження Порядку визначення показників середньої заробітної плати (доходу) в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» враховується для обчислення пенсії: Постанова правління Пенсійного фонду України від 1.02.2008 р. №4-4 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 16. – Ст. 426.
54. Про затвердження Порядку підтвердження періодів роботи, що зараховуються до трудового стажу для призначення пенсії на пільгових умовах або за вислугу років: Постанова правління Пенсійного фонду України від 10.11.2006 р. №18-1 // Офіційний вісник України. – 2006. – №48. – Ст. 3212.
55. Про сприяння зайнятості та захист від безробіття: Конвенція № 168, ухвалена Генеральною конференцією МОП 21.06.1988 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_182/card6#Public. – Назва з екрана.

Література

Основна:

56. Право соціального забезпечення України [Текст] : підручник / [Пилипенко П. Д. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – 4-те вид., перероб. і допов. – Київ : Ін Юре, 2014. – 476 с.
57. Право соціального забезпечення в Україні: підручник / Т. А. Занфірова, М. І. Іншин, С. М. Прилипко та ін.; за заг. ред. Т. А. Занфірової, С. М. Прилипка, О. М. Ярошенка. – 2-ге вид. перероб. і доповн. – Х. : ФІНН, 2012. – 640 с.
58. Право соціального забезпечення в Україні [Текст]: підручник / [О. М. Ярошенко та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 4-те вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2015. – 455 с.
59. Право соціального забезпечення України: Навчальний посібник / за заг. ред. П.Д. Пилипенка. – Вид. 3-є, змін. і доп. – К. : Істина, 2012. – 232 с.

Додаткова:

60. Актуальні проблеми теорії трудового права та права соціального забезпечення [Текст] : монографія / [Чанишева Г. І. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України Г. І. Чанишевої ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Фенікс, 2015. – 328 с.
61. Андрійв В. В. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект / В. В. Андрійв, О. В. Москаленко, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. – Х.: ФІНН, 2011. – 280 с.
62. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: навч. посібник / М. Д. Бойко. – 4-е вид., доп. та перероб. – Київ: Атіка, 2007. – 400 с.
63. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 663 с.
64. Болотіна Н. Б. Соціальне законодавство України. Гендерна експертиза / Відп. ред. Т. М. Мельник. – К.: Логос, 2001. – 82 с.
65. Вишновецька С. В. Право соціального забезпечення України [Текст] : навч.-метод. посіб. / С. В. Вишновецька, І. В. Новосельська ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. – К. : Вид. дім «Персонал», 2009. – 320 с.
66. Гарасимів Т. З. Словник термінів до навчальних курсів «Трудове право» та «Право соціального забезпечення України» [Текст] / Т. З. Гарасимів. – Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2003. – 176 с.
67. Гарасимів Т. З. Право соціального забезпечення України (Загальна частина). – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2004. – 240 с.
68. Гарасимів Т. З. Принципи права соціального забезпечення України / Т. З. Гарасимів. – Дрогобич: Відродження, 2002. – 128 с.
69. Загальнообов'язкове соціальне страхування. Нормативні акти. Зразки документів [Текст] : загальні положення. Втрата працездатності на виробництві. Народження та поховання. Безробіття. Довідковий матеріал / упоряд. В. С. Перепічай [та ін.] ; ред. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 456 с.
70. Зайчук Б. О. Система пенсійного забезпечення : сьогодні і завтра [Текст] : коментар застосування Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» / Б. О. Зайчук [и др.] ; Пенсійний фонд України. – К. : Формат, 2004. – 346 с.
71. Коробенко Н. П. Пенсійне забезпечення по інвалідності в солідарній пенсійній системі України [Текст] : монографія / Коробенко Н. П. ; Акад. праці і соц. відносин Федер. профспілок України. – К. : [Вид-во Акад. праці і соц. відносин ФПУ], 2011. – 172 с.
72. Кучма О. Л. Страховий стаж як категорія трудового права і права соціального забезпечення України [Текст] : монографія / О. Л. Кучма ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : [б. в.], 2013. – 202 с.
73. Лавріненко О. В. Право соціального забезпечення України [Текст] : курс лекцій: у 2-х ч. / О. В. Лавріненко. – Донецьк : Донецький юридичний ін-т Луганського держ. ун-ту внутрішніх справ, 2007. – Ч.1. – 450 с.; Ч.2. – 412 с.

74. Лата Н. Ф. Право соціального забезпечення України [Текст] : навч. посіб. / Н. Ф. Лата, О. С. Андреева ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 147 с.
75. Москаленко О.В. Основні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування в умовах ринкової економіки: монографія / О. В. Москаленко. – Х. : Юрайт, 2012. – 400 с.
76. Науково-практичний коментар Закону України «Про пенсійну реформу» / за ред. Ю. І. Руснака. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 158 с.
77. Пенсійне та соціальне забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ та членів їх сімей [Текст] : [довідник] / [В. І. Маценко та ін.]; за заг. ред. канд. екон. наук Є. М. Польського, канд. юрид. наук, доц. В. М. Комарницького ; Упр. МВС України в Луган. обл., Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – 479 с.
78. Пенсійні правовідносини в Україні: монографія / Н.М. Хуторян, Я. В. Сімутіна, М.П. Стадник, А.А. Ширант, М.М. Шумило; відп. ред. Н. М. Хуторян, Я. В. Сімутіна. – К. : Вид-во «Юрид. Думка», 2013. – 276 с.
79. Понікаров В. Д. Пенсійне та соціальне забезпечення [Текст] : підручник для студ. вищих навч. закл. / В. Д. Понікаров, М. М. Топоркова ; Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 400 с.
80. Право на пенсію та його реалізація за сучасним законодавством України: Довідник / Н. М. Хуторян, М. М. Шумило, Я. В. Сімутіна (та ін.); наук. ред. Н. М. Хуторян, М. М. Шумило. – К. : Юрид. думка, 2012. – 208 с.
81. Право соціального забезпечення в Україні [Текст] : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / [М. І. Іншин та ін. ; за заг. ред. С. М. Прилипко, О. М. Ярошенка] ; Держ. НДІ МВС України. – Х. : ФІНН, 2009. – 433 с.
82. Прилипко С. М. Проблеми теорії права соціального забезпечення / С. М. Прилипко. – Х. : ПП «Берека-Нова», 2006. – 264 с.
83. Синчук С. М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти [Текст] : монографія / С. М. Синчук ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – 421 с.
84. Сирота І. М. Право соціального забезпечення в Україні : підручник студентів вищих навч. закладів / І. М. Сирота; МОНУ; Одеська національна юридична академія. – 7-е вид., переробл. й доп. – Харків : Одиссей, 2007. – 408 с.
85. Соціальне та пенсійне забезпечення військовослужбовців і працівників правоохоронних органів [Текст] : [Зб. норматив. актів] / упорядкув. О. М. Роїна ; ред. О. А. Кривенко. – К. : КНТ; К. : Атіка, 2004. – 162 с.
86. Сташків Б. І. Теорія права соціального забезпечення: навч. посібник / Б. І. Сташків. – Київ: Знання, 2005. – 405с.

87. Сташків Б. І. Юридичні факти в праві соціального забезпечення / Б. І. Сташків. – Чернігів: Ред.-видав. комплекс «Деснянська правда», 2008. – 260 с.
88. Сташків Б. І. Гарантії права на соціальне забезпечення / Б. І. Сташків. – Чернігів : Чернігів. держ. ін-т права, соціальних технологій та праці, 2011. – 100 с.
89. Сташків Б. І. Право соціального обслуговування: навч. посіб. / Б. І. Сташків. – К. : Знання, 2007. – 567 с.
90. Ткаліч І. О. Правове регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів у системі недержавного пенсійного забезпечення України [Текст] : монографія / Ткаліч І. О. ; Акад. праці і соц. відносин Федер. профспілок України. – К. : Сталь, 2012. – 159 с.
91. Ткаченко Н. М. Пенсійна реформа та пенсійне забезпечення наукових (науково-педагогічних) працівників та державних службовців України. Пенсійні реформи: світовий досвід / Н. М. Ткаченко. – К. : Алерта, 2012. – 84 с.
92. Україна: європейські та міжнародні норми у галузі соціального забезпечення: Порівняльний аналіз: Рада Європи, Міжнародна організація праці [Текст] / М-во праці та соц. політики України, Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К. : [б.в.], 2007. – 403 с.
93. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: навч. посібник / МОНУ; КНЕУ; І.С. Ярошенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Контрольні заходи здійснюються науково-педагогічними працівниками і включають поточний і підсумковий контроль. Об'єктами системи поточного та підсумкового контролю є робота студентів на семінарських (практичних) заняттях та виконаних індивідуальних (домашніх) завдань. Поточний контроль здійснюється при проведенні семінарських (практичних) та індивідуальних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу дисципліни.

Під час проведення семінарських занять застосовуються такі методи контролю, як усне та письмове опитування студентів з питань, визначених планом семінарських занять, дискусійне обговорення проблемних питань з теми заняття, письмове складання студентами тестів. При проведенні практичних занять – контроль здійснюється при розв'язуванні окремими студентами біля дошки та «малими групами» комплексу практичних задач і проблемних ситуацій.

Поточний контроль, який застосовується під час індивідуально-консультативних занять, здійснюється за допомогою відповідних тестів в усній або письмовій формі. Такий контроль застосовується по відношенню до тих студентів, які мають поточну заборгованість із поважних причин. Поточний контроль виконання студентами індивідуальних (домашніх) завдань здійснюється за допомогою перевірки викладачем результатів розв'язання розрахункових завдань.

Підсумкове оцінювання знань з дисципліни здійснюється у формі ПМК (заліку).

5. Засоби діагностики успішності навчання

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається із суми балів за результатами поточного контролю знань. Загальна сума набраних балів протягом семестру за поточну успішність максимально складає 100. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовується в ПУЕТ, з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Оцінка «відмінно» (90-100 балів) передбачає, що студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

Оцінка «дуже добре» (82-89 балів) передбачає, що студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Оцінка «добре» (74-81 бал) передбачає, що студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача й самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність;

виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.

Оцінка «задовільно» (64-73 бали) передбачає, що студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Оцінка «достатньо» (60-63 бали) передбачає, що студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.

Оцінка «незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю» (35-59 балів) передбачає, що студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

Оцінка «незадовільно з обов'язковим вивченням залікового кредиту» (1-34 бали) передбачає, що студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.